

Nr 778

Av herr Kellgren m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m.

(Lika lydande med motion nr 627 i Första kammaren)

Det är glädjande att regeringen nu lägger fram förslag angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten. Det är också hög tid att så sker innan oersättliga naturvärden spolieras och innan trycket från den rekreations- och friluftssökande allmänheten blivit så starkt att nödvändig planering och aktivisering av naturvårdsverksamheten starkt försvåras.

Departementsarbetet med den föreslagna organisationen för naturvårdsverksamheten har i hög grad underlättats genom att 1960 års naturvårdsutredning utträttat ett så gott arbete. Praktiskt taget alla remissinstanser har vitsordat utredningens goda omdöme, godtagit utredningens slutsatser och värderingar och i allt väsentligt anslutit sig till utredningens organisationsförslag. Det har allmänt omvittnats att utredningen i sina anslagsäskanden varit mycket modest och endast framfört sådana förslag som med hänsyn till tid och tillgång på kompetent personal kan anses realistiska.

Med hänsyn härtill är det att beklaga att propositionen innehåller nedskärningar i utredningens förslag.

Statens naturvårdsnämnd

Departementschefen föreslår att naturvårdsnämndens arbetsuppgifter bör fördelas på en administrativ-juridisk byrå och en planeringsbyrå. Den sistnämnda byrån skulle organiseras med två sektioner; den ena sektionen avses handha nämndens verksamhet i fråga om naturvårdsområden av olika slag och den andra landskapsvårdsuppgifterna. Detta är en allvarlig försämring jämfört med utredningen, vilken föreslagit en naturvårdsbyrå och en landskapsplaneringsbyrå.

Genom förslaget har det centrala i den nya organisationen, naturvärden, allvarligt tillbakasatts. Det måste bl. a. framhållas, att värden om och skyddet för flora och fauna synes alldeles ha fallit i glömska. En av naturvårdens angelägnaste uppgifter är att bevara växt- och djurvärldens

rikedom både i fråga om arter och individantal. Hur en naturvårdsnämnd skall fungera utan någon avdelning på detta område är svårt att förstå. Man frågar sig om det kan vara avsett att Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté eller Svenska naturskyddsföreningen skall fullgöra den typiska naturvård som här är i fråga och som av gammalt varit och är föremål för livligt internationellt samarbete. Varken akademien eller naturskyddsföreningen har emellertid givits ekonomiska resurser som gör det möjligt att organisera en tidsenlig avdelning för verksamheten. Enligt betänkandet skulle naturvårdsbyrån representera nämndens naturvetenskapliga kompetens och bl. a. svara för de externa vetenskapliga kontakter som erfordras. Redan enligt betänkandet var nämndens sakkunskap beräknad i underkant, men enligt propositionen uppstår ett uppseendeväckande tomrum. Med hänvisning till att naturvården till så stor del har att syssla med de ekologiska sambanden i den levande naturen och att många viktiga frågor rörande skyddet och vården av vår fauna och flora kräver fackkunnande finner vi det nödvändigt att naturvårdsbyrån kommer till stånd. Riksdagen måtte därför besluta att det i enlighet med utredningens förslag inrättas en naturvårdsbyrå och en landskapsplaneringsbyrå jämte den administrativa-juridiska byrån.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna får mycket viktiga funktioner i det framtida naturvårdsarbetet, vilket måste leda till ökad arbetsbelastning. Departementschefen anser i likhet med utredningen, att medel bör anvisas för att länsstyrelserna skall kunna anlita särskild arbetskraft för naturvårdsuppgifter av större omfattning. För detta ändamål samt till arvoden, traktamenten och resekostnadsersättningar åt naturvårdsrådets lekmannaedamöter föreslås ett reservationsanslag om 480 000 kr. eller i genomsnitt 20 000 kr. per länsstyrelse. Utredningen hade föreslagit 720 000 kr. Departementschefen uttalar ingen uppfattning om vilken arbetskraft som länsstyrelserna bör anlita och skissar icke heller en kommande utvidgning av verksamheten med särskilda länstjänstemän för naturvårdsfrågorna, ett behov som i remissyttrandena starkt understrukits av de flesta länsstyrelser. Vissa länsstyrelser har t. o. m. hävdat, att dessa tjänstemän är viktigare än den centrala nämnden.

Utredningen har med kännedom om länsstyrelsernas svårigheter att hinna med naturvårdsfrågorna också angett, att en sådan organisation på länsplanet successivt bör byggas ut genom tillsättande av särskilda naturvårdsintendenter. I avvaktan på att denna fråga kan lösas i sin helhet synes det vara lämpligt att redan nu tillsätta minst 5 regionalt placerade intendenter i förslagsvis södra, västra, mellersta (2 st.) och norra Sverige. Anslaget bör samtidigt höjas till det av utredningen föreslagna beloppet 720 000 kr.

Ersättningar till markägare

Naturvården bör vila på ett ömsesidigt förtroende markägare—allmänhet. Det är bl. a. viktigt att markägarna icke känner sig illa behandlade av staten i samband med naturvårdslagstiftningens tillämpning. Vi vill därför förorda att, när ersättningsanspråk uppkommer, dessa frågor behandlas så att ekonomiskt fullt tillfredsställande ersättningar utges. Det föreslagna beloppet synes tilltaget i underkant och bör enligt vår uppfattning höjas till 300 000 kr.

De ideella organisationerna

Beträffande de ideella naturvårdsorganisationerna anges i propositionen, att de har särskilda förutsättningar för att omhänderha upplysningsverksamheten rörande naturvården och att de med hänsyn till denna verksamhets betydelse från samhällssynpunkt bör erhålla statsbidrag. Departementschefen föreslår att under ett nytt reservationsanslag med anslagsrubriken Naturvård: Bidrag till naturvårdsupplysning m. m. upptages 200 000 kr. Av medlen skall viss del gå till Vetenskapsakademien för dess naturskyddskommittés verksamhet samt till de kostnader som under andra halvåret 1963 kan uppkomma i anslutning till utredningsarbeten i naturvårdsdelegationens verksamhet.

Staten uppdrog år 1952 (19 § tillämpningskungörelsen till naturskyddslagen) åt Svenska naturskyddsföreningen, en ideell medlemsorganisation, att följa och bevaka hela naturvårdsfältet; vidare nämndes för olika uppgifter Vetenskapsakademien, Samfundet för hembygdsvård och statens fritidsnämnd. Vi anser att nämnda organ efter måttet av sina begränsade resurser väl handhaft sina uppgifter och att det är viktigt att de förblir funktionsdugliga.

Anslagen från riksstaten till organisationerna har varit klart otillräckliga i förhållande till naturvårdens kulturella och sociala betydelse samt de arbetsuppgifter som pålagts organisationerna. En jämförelse med vad den föreslagna statliga organisationen kommer att kosta understryker detta ytterligare. Sålunda utgår för innevarande budgetår till Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté 10 000 kr., Svenska naturskyddsföreningen 75 000 kr. och Samfundet för hembygdsvård 65 000 kr.

Det föreslagna reservationsanslaget om 200 000 kr. är otillräckligt för de arbetsuppgifter som departementschefen skissat för organisationen. Redan nu utgår ju sammanlagt 150 000 kr. Till detta kommer så naturvårdsdelegationens kostnader. Utredningen hade för upplysningsverksamheten föreslagit 300 000 kr. I själva verket innebär en höjning från nuvarande 150 000 kr. till 200 000 kr. ej stort mer än kompensation för automatiska kostnadsstegringar.

Organisationerna måste alltjämt vara remissorgan åt Kungl. Maj:t, statens naturvårdsnämnd, länsstyrelserna m. fl. Detta är mycket viktigt. Man

torde inte ha att räkna med att organisationerna får mindre att göra med dessa och andra ärenden och aktuella frågor. Bl. a. torde det ökade statliga intresset för naturvård medföra en kraftig tillströmning av lokala förslag till riksorganisationerna, vilka dessa då har att bedöma och eventuellt föra vidare till respektive myndigheter. Vården av flora och fauna blir alltså en mycket krävande uppgift, som Svenska naturskyddsföreningen eventuellt får bära det huvudsakliga ansvaret för.

Upplysningen bör gripa över många områden. Den växande fritiden ger allt fler möjligheter att komma ut i naturen för värdefull rekreation. En omfattande nedskräpning längs vägar, sjöstränder och kuster samt skadegörelse på skog och växande gröda samt utarmning av den vilda faunan och floran blir lätt följd. En omfattande upplysningsverksamhet måste bedrivas häremot.

Ett annat stort arbetsfält gäller skolorna och det frivilliga bildningsarbetet. Det är av fundamental vikt att de möjligheter som grundskolans läroplan erbjuder för naturvårdsupplysning tas till vara. För detta ändamål måste den verksamhet som t. ex. Svenska naturskyddsföreningen bedriver för att iordningställa undervisningsmateriel, böcker, småskrifter, planscher å fridlysta växter och djur, färgbildserier m. m. fortsätta och ges ekonomiska möjligheter att utvidgas. Fortbildningskurser i naturvård för lärare samt kurser för studieledare, olika kategorier av tekniker, kommunalmän m. fl. måste också genomföras i vidgad omfattning — uppgifter som kräver att organisationerna även framdeles har tillgång till kvalificerad personal. Organisationernas ordinarie publikationer är givetvis också viktiga medel för upplysningen rörande naturvården och inte minst beträffande landskapsvård och landskapsgestaltung.

Svenska naturskyddsföreningen har vidare bl. a. årligen vid centrala tvådagarskonferenser brukat samla representanter för centrala myndigheter och ämbetsverk, länsstyrelser m. fl. till gemensamma överläggningar med natur- och landskapsvårdens ideella företrädare. Detta är en viktig arbetsuppgift som säkerligen starkt bidragit till förståelse för naturvården. Denna verksamhet bör givetvis fortsätta. Föreningen måste även framdeles ha ett omfattande samarbete med statliga organ och andra sammanslutningar för behandlingen av ärenden, där en allsidig bedömning är nödvändig.

Vi vill även nämna att det på alla områden växande nordiska och internationella arbetet kräver mycken tid och betydande arbetsinsatser från organisationernas sida. Detta är en så nyttig och viktig kunskaps- och inspirationskälla för arbetet att det givetvis på allt sätt bör uppmuntras. Värdefulla uppslag och idéer tillförs därigenom den egna verksamheten.

Över huvud är arten av den verksamhet som här förutsattes mycket arbets- och tidskrävande med de myckna kontakter som måste tagas åt alla håll. Föreningsverksamheten och det ideella arbetet kommer allt framgent

att bli det område där den verkliga livaktigheten måste sjuda, om ej hela naturvården skall nedsjunka till slentrian.

Det är uppenbart att de föreslagna 200 000 kr. ej förslår långt om en ökad insats skall kunna åstadkommas. Vi hemställer, att riksdagen i enlighet med utredningens förslag anvisar 300 000 kr. till organisationerna som bidrag till naturvårdsupplysning m. m.

Med hänvisning till ovanstående får vi därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta

att till Statens naturvårdsnämnd upptages anslag för 3 byråer i stället för föreslagna två, så att en självständig naturvårdsbyrå kan inrättas. (Omkostnadsanslaget må också med hänsyn härtill uppräknas),

att å reservationsanslaget för länsstyrelsernas naturvårdsarbete upptages 720 000 kr.,

att å reservationsanslaget för ersättningar till markägare m. m. upptages 300 000 kr. samt

att å reservationsanslaget för bidrag till naturvårdsupplysning m. m. upptages 300 000 kr.

Stockholm den 25 mars 1963

Nils Kellgren

Erik Tobé

Hans Wachtmeister

Rune Gustavsson

i Alvesta

Henry Allard

Sven Ekström

Helge Lindström

i Iggesund
